

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII
POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORYCZNE

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ROCZNIK CXIX

NR 3

WARSZAWA 2012

<http://rcin.org.pl>

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII
POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORYCZNE

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ZAŁOŻONY PRZEZ XAWEREGO LISKEGO
W 1887 ROKU

ROCZNIK CXIX
2012

3

WYDAWNICTWO NAUKOWE SEMPER
WARSZAWA 2012

<http://rcin.org.pl>

Publikacja dofinansowana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

KOMITET REDAKCYJNY

Dániel Bagi, Richard Butterwick-Pawlikowski, Stanisław Bylina, Dorota Dukwicz,
Jerzy Dygdała, Marian Dygo, Jerzy Eisler (zastępca redaktora), Jarosław Hrycak,
Magdalena Hulas, Maciej Janowski (zastępca redaktora), Tomasz Jurek,
Bartosz Kaliski (sekretarz), Tomasz Kizwalter, Satoshi Koyama,
Wojciech Kriegseisen, Roman Michałowski (redaktor), Krzysztof Mikulski,
Michael G. Müller, Borys W. Nosow, Andrzej Nowak,
Edward Opaliński (zastępca redaktora), Henryk Samsonowicz, Jerzy Strzelczyk,
Philipp Ther, Jacek Wijaczka, Romuald Wojna

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. +48 22 831 02 61
e-mail: kh@ihpan.edu.pl
<http://www.ihpan.edu.pl>
http://www.semper.pl/kwartalnik_historyczny

Redaktor językowy: Bogusława Pilch
Adiunkt redakcji: Elżbieta Kowalczyk

© Copyright by Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk
and Wydawnictwo Naukowe Semper
Warszawa 2012

© All right reserved. No part of this book may be reproduced, stored
in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without
the prior permission of the publishers, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk
and Wydawnictwo Naukowe Semper

© Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub odtwarzanie fragmentów
tej publikacji w mediach każdego rodzaju wymaga pisemnego zezwolenia
Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk oraz Wydawnictwa Naukowego Semper

PL ISSN 0023-5903
Nr indeksu 363103

Wydawnictwo Naukowe Semper

Redakcja i Studio Graficzne
ul. Mariensztat 8
00-302 Warszawa
tel./fax: 22 538 92 03
e-mail: redakcja@semper.pl

Dział handlowy i księgarnia:
ul. Bednarska 20 A
00-321 Warszawa
tel./fax: 22 828 49 73
e-mail: handlowy@semper.pl

<http://semper.pl>
<http://semper.istore.pl>

<http://rcin.org.pl>

SPIS TREŚCI

Paweł Figurski, Duchowość eucharystyczna Bernwarda z Hildesheim. O obrazowości kultury ottońskiej	425
Marcin Rafał Pauk, Moneta w kulturze politycznej średniowiecza. Wokół ikonografii denarów czeskich z pierwszej połowy XII stulecia	467
Marek Piotr Deszczyński, Import sprzętu wojskowego przez Polskę w latach 1921–1939 (wprowadzenie do zagadnienia)	507

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Edward Skibiński, Uniwersalne klucze i stare metody	541
Dániel Bagi, Filologia i mitologia. Węgierska książka o historycznych i mitycznych początkach Polski	555
Richard Butterwick-Pawlikowski, Jak pisać o dziejach Sejmów doby Rady Nieustającej?	567
Rafał Stobiecki, Dwugłos o historiograficznych kontaktach polsko- -francuskich	583

*

A. Berger, <i>Konstantinopel. Geschichte, Topographie, Religion</i> — Marta Tycner-Wolicka	595
S. Selzer, <i>Blau: Ökonomie einer Farbe im spätmittelalterlichen Reich</i> — Marian Dygo	600
J. Śliwiński, <i>Grodzienszczyzna i Podlasie w XV–XVI wieku w Wielkim Księstwie Litewskim (wielkksiążęce puszcze i włości, eksploatacja, pożary)</i> — Elżbieta Kowalczyk-Heyman	605
M. Kamler, <i>Przemoc między szlachtą sieradzką w XVII wieku. Opis zjawiska</i> — Andrzej Karpiński	614
K. Bucholc-Srogosz, <i>Emigracyjne listy generała Jana Komarzewskiego do króla Stanisława Augusta Poniatowskiego</i> — Ewa Zielińska	620

IN MEMORIAM

Jakub Goldberg (2 II 1924–15 XI 2011) — Anna Michałowska- -Mycielska	633
---	-----

KOMUNIKATY

Rozstrzygnięcie konkursu o Nagrodę im. Profesora Stanisława Herbsta (2012 r.)	639
Komunikat Komisji Stypendialnej Funduszu im. Jana i Suzanne Brzękowskich	640

CONTENTS

Paweł Figurski, The Eucharistic Spirituality of Bernward of Hildesheim. On the Imagery of Ottoman Culture	425
Marcin Rafał Pauk, The Coin in the Political Culture of the Middle Ages. On the Iconography of the Bohemian Denarius in the First Half of the Twelfth Century	467
Marek Piotr Deszczyński, Import of Military Equipment by Poland in the Years 1921–1939 (Introduction)	507
CRITICAL ARTICLES — REVIEWS	
Edward Skibiński, Universal Keys and Old Methods	541
Dániel Bagi, Philology and Mythology. Hungarian Book about the Historical and Mythical Beginnings of Poland	555
Richard Butterwick-Pawlikowski, How Should the Parliamentary History of the Period of the Permanent Council be Written?	567
Rafał Stobiecki, Two Opinions about Polish-French Historiographic Contacts	583
Reviews	595
IN MEMORIAM	633
ANNOUNCEMENTS	639

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN	– Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD	– Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AGZ	– <i>Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie</i>
AP	– Archiwum Państwowe
AIPN	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
APH	– „Acta Poloniae Historica”
ASWK	– <i>Akta sejmikowe województwa krakowskiego</i>
ASWP	– <i>Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego</i>
BC	– Biblioteka Muzeum Narodowego im. Czartoryskich w Krakowie
BJ	– Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BK	– Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku
BN	– Biblioteka Narodowa w Warszawie
BO	– Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BPAU-PANKr	– Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BR	– Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu
CAW	– Centralne Archiwum Wojskowe
CDS	– <i>Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae</i> , Wrocław 1956–1964
CPH	– „Czasopismo Prawno-Historyczne”
DN	– „Dzieje Najnowsze”
KDKK	– <i>Kodeks dyplomatyczny Katedry Krakowskiej</i> , Kraków 1874–1883
KDM	– <i>Kodeks dyplomatyczny Małopolski</i> , Kraków 1876–1905
KDMaz	– <i>Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis</i> , Warszawa 1919
KDP	– <i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i> , Warszawa 1847–1887
KDW	– <i>Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski</i> , Poznań 1877 nn.
KH	– „Kwartalnik Historyczny”
KHKM	– „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
MGH	– <i>Monumenta Germaniae Historica</i>
MGH SrG	– <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanicarum</i>
MGH SS	– <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores</i>
MK	– Metryka Koronna
MPH	– <i>Monumenta Poloniae Historica</i>
MPH s.n.	– <i>Monumenta Poloniae Historica, Series nova</i>
mps	– maszynopis
n.	– i następna
nn.	– i następne
OiRP	– „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”
op. cit.	– opus citatum
oprac.	– opracował
PH	– „Przegląd Historyczny”
PL	– <i>Patrologiae cursus completus. Series Latina</i> , Paris 1844–1865
por.	– porównaj
przyp.	– przypis

PSB	— <i>Polski Słownik Biograficzny</i>
RDSG	— „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
red.	— redaktor, redakcja
RH	— „Roczniki Historyczne”
RHum	— „Roczniki Humanistyczne”
rkp.	— rękopis
RWHF PAU	— „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, Kraków 1874–1891
	— „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1891–1918
	— „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921
	— „Rozprawy — Polska Akademia Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921–1928/1929
	— „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności”, Kraków 1928/1929–1952
	— <i>Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności</i> , Kraków 1992–
SDRE	— „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”
SGKP	— <i>Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich</i>
SH	— „Studia Historyczne”
SIRIO	— <i>Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva</i>
Sobótka	— „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»”
SPPP	— <i>Starodawne Prawa Polskiego Pomniki</i>
SRP	— <i>Scriptores Rerum Polonicarum</i>
SSS	— <i>Słownik Starożytności Słowiańskich</i>
St. Źr.	— „Studia Źródłoznawcze”
sygn.	— sygnatura
Urządnicy	— <i>Urządnicy Dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII Wieku. Spisy</i> , red. A. Gąsiorowski
Urządnicy, Litwa	— <i>Urządnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy</i> , red. A. Rachuba
VC	— <i>Volumina Constitutionum</i> , t. 1–, Warszawa 1996– (należy cytować odpowiednio, według wzoru: VC 1/1)
VL	— <i>Volumina Legum</i> , t. 1–10, Warszawa 1732–1793 (cytować np.: VL 7, s. 234)
wyd.	— wydanie, wydał
z.	— zeszyt
ZH	— „Zapiski Historyczne”
zob.	— zobacz

TRANSLITERACJA SŁOWIAŃSKICH ALFABETÓW CYRYLICKICH

Nr	Litera alfabetu cyryliciego		Trans-literacja		Język*	Nr	Litera alfabetu cyryliciego		Trans-literacja		Język
1	А	а	А	а	b bu m r s u	27	Р	р	Р	р	b bu m r s u
2	Б	б	В	в	b bu m r s u	28	С	с	С	с	b bu m r s u
3	В	в	У	у	b bu m r s u	29	Т	т	Т	т	b bu m r s u
4	Г	г	Г	г	b bu m r s u	30	Ѓ	ѓ	Ѓ	ѓ	s
5	Д	д	Д	д	b bu m r s u	31	Ќ	ќ	Ќ	ќ	m
6	Ђ	ђ	Ђ	ђ	s	32	У	у	У	у	b bu m r s u
7	Ѓ	ѓ	Ѓ	ѓ	m	33	Ў	ў	Ў	ў	b
8	Е	е	Е	е	b bu m r s u	34	Ф	ф	Ф	ф	b bu m r s u
9	Ё	ё	Ё	ё	b r	35	Х	х	Н	н	b bu m r s u
10	Є	є	Ê	ê	u	36	Ц	ц	С	с	b bu m r s u
11	Ж	ж	Ž	ž	b bu m r s u	37	Ч	ч	Č	č	b bu m r s u
12	З	з	З	з	b bu m r s u	38	Ї	ї	Đ	đ	m s
13	С	с	Ž	ž	m	39	Ш	ш	Š	š	b bu m r s u
14	И	и	І	і	b** bu m r s u	40	Щ	щ	Ŝ	ŝ	bu r u
15	І	і	Ì	ì	b r** u	41	Ъ	ъ	“	“	b** bu r
16	Ї	ї	Ï	ï	u	42	Ы	ы	Ÿ	ÿ	b r u**
17	Ј	ј	Ǧ	ǧ	m s	43	Ь	ь	’	’	b bu r u
18	Й	й	Ј	ј	b bu r u	44	Э	э	È	è	b r
19	К	к	К	к	b bu m r s u	45	Ю	ю	Û	û	b bu r u
20	Л	л	Л	л	b bu m r s u	46	Я	я	Â	â	b bu r u
21	Љ	љ	Ľ	ľ	m s	47	’	’	’	’	b bu m r s u
22	М	м	М	м	b bu m r s u	48	Њ	њ	Ĝ	ğ	b** u**
23	Н	н	Н	н	b bu m r s u	49	Ћ	ќ	Ě	ě	b** r** u**
24	Њ	њ	Ň	ň	m s	50	Ќ	ќ	Ǻ	ǻ	bu**
25	О	о	О	о	b bu m r s u	51	Θ	θ	Ƒ	ƒ	r**
26	П	п	Р	р	b bu m r s u	52	У	у	Ÿ	ÿ	r**

* Oznaczenia języków: b — białoruski, bu — bułgarski, m — macedoński, r — rosyjski, s — serbsko-chorwacki, u — ukraiński.
 ** Występuje w dawnej pisowni.

-od 1991-
SEMPER

przedstawia

Nadejdzie dzień

WSPOMNIENIA O PAWLE CZARTORYSKIM

ISSN 0023-5903

9 770023 590208

<http://rcin.org.pl>

